

spisa, da postane berilo v resnici zrcalo narodove književnosti." Tako piše Janežič sam v Glasniku (1867 str. 176).

Kranjsko.

Metodična obravnava 85. berilne vaje v „Tretjem Berilu“.

Govoril pri okrajni učiteljski konferenciji v Litiji v 18. dan sept. P. Gross, učitelj v Zagorji.

Sploh je znano, kolike koristi je znanje zemljepisa, posebno sedaj, ko so vsled železnic vsi kraji bližje postali, in sicer za vsacega, kdor ima zunaj rojstnega kraja sè svetom kaj opraviti. Znanje zemljepisa pa podpira tudi že prirojeno krepost domoljubja, kajti, le kar človek pozna, to tudi ljubi. Ako hočemo tedaj v šoli gojiti domoljubje, moramo učence z lepoto in slavo domovine seznaniti, in sicer najprvo z našo ožjo domovino, deželo Kranjsko, in potem z našo občno domovino, z vsemi deželami našega velicega avstrijsko-ogerskega cesarstva.

Meni je danes častna naloga, da kažem učno obravnavo o naši „Kranjski deželi“, katero so opevali že mnogi slavni pesniki.

Učitelj: Ljubi otroci! Lani ste se učili naš okraj, to je Litijski okraj, poznati; danes pa, ko imate berilno vajo „Kranjsko“ pred seboj, bomo se še dalje ozirali; razkazoval vam bodem našo ožjo domovino „Kranjsko“. Da si jo bodele ložje predočili, jo bomo po večjem s stenskega zemljevida prerisali.

Tù ne mislim na risanje zemljevidov, kakoršno je v višjih šolah, ampak le prosti obris naše domovine in nje okrajev s tekom vodá, kar je učencem toliko ložje, ker je risanje tako šolski predmet. — Zemljevid naj visí na stojalu pred prvo klopjo, da ga otroci ložje vidijo.

Učitelj velí učencem, da si pripravijo risanke in svinčnike, sam pa vzame šolsko desko in jo položí na sprednjo prazno klop, ter reče: A! stopi iz klopi in pokaži nam z roko vzhodnjo, zahodnjo, južno in severno stran! Še ti, J.! in ti, P.! — Glejte otroci! Tukaj vam naredim 12 dm ali 13 pik visok in ravno tako širok štirjak. Naredite ga še vi na risankah!

Učitelj nadaljuje: Ker so nam ti trije učenci kazali štiri strani svetá, hočemo desko tako obrniti, da bo zgornja stran proti severu obrnjena, tedaj spodnja proti jugu. Da si bodele štiri strani sveta pri zemljevidu bolj zapomnili, jih tukaj zunaj štirjaka zapišem. Zapišite jih tako-le! Zdaj vam v ta štirjak načrtam podobo naše dežele Kranjske; le pazite! Vidite, to je skoraj podoba kakega ptiča. Sicer je tù na stenskem zemljevidu meja Kranjske dežele s črtami in pikami vmes zaznamovana, a mi nimamo časa tako risati, in potegnemo eno samo črto na okrog. — Naredite jo še vi tako! Pazite! tukaj in tukaj je podoba nekaj vjedena! Zapomnite tudi: Kadar kaki zemljevid gledamo, naj leži ali stoji kjerkoli, si moramo vselej misliti zgornjo stran kot na severu in druge, kakor smo jih krog štirjaka zapisali.

Potem postavi učitelj desko na stojalo pred klopi k zemljevidu in vpraša, kje je naša dežela najdalja ali najširja? Kje je meja vjedena? Potem reče: Ko smo lani naš okraj črtali, smo naredili veliko podobo, a danes, ko bomo risali še vse druge okraje, v katere je naša dežela razdeljena, bomo naš, to je Litijski okraj, manjši naredili. Glejte ga tù na zemljevidu! Torej vam ga jaz tukaj narisam. Naredite ga še vi vsak v svojem načrtu. — Zapomnite! Kakor ima Litijski okraj mnogo občin, ravno tako je naša dežela v več in sicer v 11 okrajev razdeljena. Glejte jih tù na zemljevidu! Jaz vam jih narisam na desko, vi pa v svojih risankah, tako-le! — (Saatzer ima v svojem

„Fünftes Schuljahr“ tak štirjak v več manjših razdeljen; a meni se ta mreža za otročje okó ne zdi zdrava ter raji za razlago potrebne meje okrajev vanj narisam.)

Tukaj zaznamovamo našo župno vas „Zagorje“ z malim krožcem in piko v sredi ter zraven zapišemo „Zagorje“. — Tukaj je naša najvišja gora „Sv. Planina“, 862 m visoka. Zaznamovam jo z malim senčenjem. Še vi jo tako zaznamovajte! Ko učitelj še narisa oba potoka, Mudijo in Kotredežico ter veli, da učenci ravno tako storé, jih poprašuje, kako velika je župnija, koliko županij ima, koliko je prebivalcev v njej? koliko cerkvá? šol? in s čim se ljudje bavijo? i. t. d., kar jim je že od lanskega leta znano.

Potem nadaljuje: Glejte, otroci, tû na zemljevid! Od Zagorja se peljemo ob Savi po železnici, in sicer Savskemu teku naproti, proti zahodu. Tû je ozka dolina med visocimi, skalnatimi hribi; ko pa zagledamo postajo Litijsko, se tû dolina že nekoliko razširi ter se na obeh straneh Save vrsté njive in travniki. Naredite od Zagorja do tukaj črto, s katero Savo zaznamovamo, in tukaj na desni Save večji krožec kot za Zagorje in zapišite zraven ime „Litija!“ Tukaj je trg in sedež našega gospoda c. kr. okrajnega poglavarja, ki je tudi predsednik okrajnega šolskega sveta. Ker že od lanskega leta veste, s čim se ljudje tukaj bavijo, katero rudo tukaj kopljejo ter tudi veste, da od tod mimo Šmartina čez goro Wagensperg mimo grajščine (ki je bila nekdanj posestvo slavnega Valvazorja, ki je na svoje stroške našo deželo prvi obširno popisal), pelje okrajna cesta na Dolénjsko; tû gremo ob Savi dalje po železnici ter pridemo kmalu čez most na desno Save skozi predor. Za tem se gore znižujejo ter se odpira velika Ljubljanska ravnina. Tukaj za postajo Laze se izliva v Savo Ljubljana, malo pred pa Kameniška Bistrica združena s Pešato, kateri obe izvirati iz Kameniških gorá. Potegnite črto, Savo znamujočo, od Litije do tukaj! Narisajte še Bistrico tako-le od severa tekočo, in tukaj ob levi malo večji krožec kot za Litijo ter zapišite imé Kamenik. Kamenik je mesto ter sedež ondašnjega c. kr. okrajnega glavarstva. Na severu od Kamenika, glejte tukaj so Kameniške planine, med katerimi je snežnik Grintovec, to je gora, na kateri je skoraj vse leto sneg, najvišji 2558 m. Zaznamovam ga z malim senčenjem in zraven zapišem imé! Še vi tako na vaših risankah!

Zdaj zapustimo Kameniški okraj ter prestopimo v Ljubljanskega. Pustivši Savo na desni našega potovanja pa hitro preidemo tudi Ljubljano ter se pripeljemo po železnici kmalu v glavno mesto naše dežele, v Ljubljano. Tukaj zaznamovajte železnico s črtami, tako-le, in tû naredite dvojni krožec z debelo piko v sredi ter zapišite zraven besedo: Ljubljana!

Že od daleč smo zagledali v sredi velike ravnine hrib z gradom na vrhu; to je Ljubljanski Grad. V znožji tega hriba je v podobi podkve zidano lepo mesto, bela Ljubljana. Na tem kraji je stalo nekdanj mesto Emona, katero je l. 452. Hunski kralj Atila bil razdjal. Ljubljana ima 26.000 prebivalcev, in tû je sedež c. kr. deželnega predsednika in pa knezoškofa. Ker vam bodem o Ljubljani pozneje kaj več povedal, se peljemo po železnici naprej proti severozahodu in pridemo po široki gorenjski ravnini zopet k strugi Save na postajo Medvode. Malo pred pa smo videli onkraj Save okroglo 657 m visoko goro. To je Šmárijna gora z imenitno božjepotno cerkvijo na vrhu. Tako-le narisajte Savo od izliva Ljubljane do tukaj! Tû pa se izliva v vanjo reka Sora, ki priteče od severozahoda in pri mestu Škofja Loka od juga pritekočo Poljanšico seboj vzame. Obe izvirate izpod julske Alp. Tako-le ju narisajte, in tû naredite krožec s piko in zraven ime Škofja Loka! Železnica gre zdaj en čas blizu Sore, pa kmalu se obrne po široki ravnini na sever, ter pride zopet k Savski strugi. Tukaj, Savi na levo, kraj vzvišene ravnine je staro mesto Kranj. Tû

so stanovali nekaj kranjski knezi. Zdaj je tu sedež c. kr. okrajnega glavarstva. Podaljšajte zopet črto Savo znamujočo, in tu zraven naredite krožec s piko in zraven besedo Kranj, tako-le!

Že od Zaloga dalje smo videli na severu visoke, robate sivoskalne gore. To so bile Kameniške planine. Tu pa vidimo na severu in severozahodu celo vrsto takih snežnikov, to so Karavanke, med katerimi je Štorzec najvišji, 2263 m. Zaznamovajte ga tukaj s takim-le senčenjem in z imenom! Po soteski med njim in Grintovcem priteče Kokra s Koroškega in se tu pod Kranjem v Savo izliva. Tako-le jo narisajte!

Zdaj železnica ne zapusti Save. Malo preden dospemo na postajo Podnart, vidimo zopet rečico od leve se v Savo izlivati. To je Tržiška Bistrica združena z Mušenikom, kateri pod Ljubeljem izvira. Podaljšajte zopet tu črto Savo znamujočo! Tukaj ob meji Koroške pa naredite senčenje in zraven zapišite Ljubelj! Malo nižje tukaj, naredite mali krožec in zraven besedo Tržič. Od Kranja skozi trg Tržič čez goro Ljubelj pelje stara velika cesta na Koroško. Narisajte še ték Bistrice v Savo, tako-le!

Kmalu od Podnarta pelje železnica zopet na levo stran Save, ter pridemo v lično mestice, v Radovljico, kjer je sedež ondanjšega c. k. okrajnega glavarstva. Podaljšajte zopet tek Save, in naredite tu krožec s piko in zraven besedo Radovljica! Malo nad Radovljico priteče od zahoda Bohinjska Sava, ki se izliva v Dolinsko Savo. Na zahodu pa vidimo celo kopo belih snežnikov, med katerimi se vzdiguje orjaški Triglav. — Ako gremo od postaje Lesce po vozni cesti čez Dolinsko Savo proti zahodu, pridemo k Blejskemu jezeru, z otokom in lepo romarsko cerkvijo na sredi. Od tu jo krenemo k Bohinjski Savi. Po čezdalje bolj zoženi dolini med visokimi skalnatimi stenami ob tej Savi pridemo v Bohinjsko kotlino, kjer je precej veliko jezero, za kojim izvira Bohinjska Sava izpod Triglava. Tako-le narisajte tek Save in tukaj zraven s podolgatimi krožci Bohinjsko in Blejsko jezero, ter zapišite imeni! S takim-le senčenjem pa zaznamovajte Triglav in zapišite zraven imé!

Od Lesce naprej pelje železnica vedno blizu Dolinske Save, in letá dolga dolina se čez dalje bolj zožuje; na severu se vrsté Karavanke, na zahodu pa Triglavsko pogorje. Malo nad vasjo Kranjska gora pri Podkorenu pelje stara velika cesta na Koroško; po železnici se naprej peljate pa vidimo izvir Dolinske Save. Slednjič se pripeljemo do trga Fužine in kmalu tam je meja Kranjske dežele, in prvi trg na Koroški strani je Trebiž. — Podaljšajte zdaj tako-le črto Savo znamujočo in tukaj zaznamovajte s krožcem trg Fužine, ter zraven zapišite imé!

(Dalje prih.)

D o p i s i.

Od Šent-Petra. Zahvala. Odbor, kateri je priredil v 27. dan januarja t. l. »Plesni Venček« v gostilni gospoda Ivana Špillarja v Št. Petru, je blagovolil iz čistega dohodka nekaj nakupljenega šolskega blaga tukajšnji ubogi šolski mladini podariti. Za ta dar izrekam vsem, kateri so se imenovane veselice udeležili v imenu ubogih učencev naj lepšo zahvalo.

M. Kalan,
nadučitelj.

Iz Studenega. Javno zahvalo izreka v imenu šolske mladine, kot tudi v svojem »Národni Šoli« v Ljubljani, katera je za mali dar tej šoli doposlala obilo pisarskega in risarskega blagá.

Voditeljstvo šole v Studenem v 27. dan januarja 1887. l.

Iz Dobrepolja. Slavno društvo »Národna Šola« poslala je podpisanemu mnogo risank, pisank, risarskega in pisalnega orodja. Za ta obili dar se v imenu šolske mladine pristréno zahvaljujem, zelec koristnemu društvu obilo podpornikov.

Ivan Zupanec,
učitelj.